

dr hab. Mirosław Golon, prof. UMK
Zakład Historii Powszechnej i Polski po 1945 r.
Instytut Historii i Archiwistyki, Wydział Nauk Historycznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. W. Bojarskiego 1, 87-100 Toruń; e-mail: mgolon@umk.pl

Recenzja wydawnicza opracowania:

„W warsztacie, w manufakturze, w sklepie i w fabryce” z serii „Dzieje Regionu Kujawsko-Pomorskiego”.

Opracowanie zostało poświęcone przede wszystkim problemom gospodarczym Pomorza i Kujaw. Przedstawiono wybrane aspekty życia ekonomicznego na przestrzeni wieków. Szczególną uwagę zwrócono na kwestie roli pieniądza, różne typy gospodarki a także związane z ekonomią kwestie społeczne. Autorami tekstów są z reguły uznani specjaliści w poruszanej przez siebie problematyce albo młode osoby, ale już ze znaczącym zakresem wiedzy w temacie podjętym w omawianej pracy. Największa grupa autorów to naukowcy, z reguły z dużym doświadczeniem dydaktycznym. W gronie autorów jest też muzealnik oraz zawodowy nauczyciel szkolnictwa powszechnego. Reprezentują dwa największe ośrodki regionu, Bydgoszcz i Toruń.

Kilka uwag można poświęcić poszczególnym tekstom zamieszczonym w publikacji. Profesor Jacek Woźny, w kilkunastostronicowym tekście *Starożytne pracownie i warsztaty produkcyjne na Kujawach*, wzbogaconym o 6 rycin, przedstawił najstarszą chronologicznie epokę. Autor podkreślił m.in., że najstarsze pozostałości społeczeństw pradziejowych w sąsiedztwie Kujaw związane są z późnopaleolityczną kulturą hamburską, reprezentującą model przedwytwórczej gospodarki łowieckiej w środowisku tundrowym około 12 000 lat p.n.e. W dalszej części przedstawiono kolejne okresy, szczególną uwagę zwracając na omówienie

pozostałości archeologicznych. Okresowi średniowiecza poświęcony jest tekst autorstwa profesora Zbigniewa Zyglewskiego - *Gospodarka na Kujawach w późnym średniowieczu*. Marcin Artur Theil (doktorant UKW) przedstawił z kolei obszerny materiał zatytułowany: *Młynarstwo, karczmarstwo i kowalstwo dóbr królewskich na Kujawach, w ziemi dobrzyńskiej oraz ziemi chełmińskiej w okresie nowożytnym*, uzupełniony o 9 rycin. Autor postawił sobie za zadanie wskazanie na dwie, często pomijane, ważne role gospodarcze wsi. Wkład do przetwórstwa żywności, co m.in. realizowały młyny oraz w rzemiosło, czym trudniły się kuźnie. Dr hab. Agnieszka Zielińska zajęła się okresem XIX wieku i początku XX w. w tekście: *Od warsztatu rzemieślniczego do fabryki. Przemiany w strukturze zawodowej mieszkańców Torunia w XIX i na początku XX wieku*. Problematykę handlu i rzemiosła żydowskiego w Toruniu do 1939 r. obszernie omówiła dr Anna Bieniaszewska. Zbliżony zakres tematyczny poruszył profesor Zdzisław Biegański: *Przemysł, handel i rzemiosło w miasteczkach powiatu bydgoskiego w okresie Drugiej Rzeczypospolitej*. Profesor Sławomir Kamosiński w dwóch tekstach zajął się okresem po II wojnie światowej, a ściśle bardzo długą epoką Polski Ludowej (artykuły: *Proces industrializacji w regionie Kujaw i Pomorza w okresie Polski Ludowej (1945-1989). Próba bilansu*, oraz *Tradycja i nowoczesność. Przemysł w Toruniu w latach Polski Ludowej*). Niewątpliwie słusznie podkreślono w rozprawie epokę Polski Ludowej, czy jak nieco niezbyt precyzyjnie się ją określa – okres PRL. To ta epoka bezpośrednio poprzedza obecną, zwaną III RP, ale przede wszystkim będącą okresem demokratycznego ustroju państwa i wolnorynkowej gospodarki. Czas Polski Ludowej był więc całkowitym przeciwieństwem tego w jakim obecnie funkcjonujemy. Sławomir Kamosiński wskazał m.in. na polityczną specyfikę okresu w jakim dokonywał się proces powojennej industrializacji regionu. Autor zwrócił uwagę, że dopiero w latach sześćdziesiątych odnotowano rzeczywiście znaczący wzrost inwestycji przemysłowych w regionie kujawsko-pomorskim (województwie bydgoskim), a kolejną epoką znaczącego wzrostu były lata siedemdziesiąte. To w okresie 1966-1970 ukończono budowę Kombinatoru Celulozowo - Papierniczego w Świeciu, rozpoczęto budowę Zakładów Wyrobów Azbestowo – Cementowych w Trzemesznie, kontynuowano Hydroelektrownię i Stopień Wodny na Wiśle we Włocławku, podjęto

też m.in. rozbudowę Fabryki Farb i Lakierów we Włocławku i szereg innych inwestycji. Następna praca zamieszczona w zbiorze została przygotowana przez dra Wojciecha Ślusarczyka, związanego z Muzeum Okręgowym w Bydgoszczy oraz z Collegium Medicum UMK, który zamieścił materiał pod tytułem: *Technika farmaceutyczna w zbiorach wybranych muzeów regionu kujawsko-pomorskiego*. Wzbogacony o osiem fotografii. Dr Teresa Maresz przygotowała pracę: *Od warsztatu rzemieślniczego do hali fabrycznej. Realizacja wątku tematycznego „gospodarka” w ramach przedmiotu „Historia i społeczeństwo. Dziedzictwo epok”*. Piotr Kowalski przygotował tekst: *Obraz przemysłu i handlu w przestrzeni Rynku Staromiejskiego w Toruniu w XIX i na początku XX wieku*.

Podsumowując całość tekstów przygotowanych do druku w pracy *W warsztacie, w manufakturze, w sklepie i w fabryce*, w ramach serii: *Dzieje Regionu Kujawsko-Pomorskiego*, należy uznać, że stanowią one materiał przydatny dla celów dydaktycznych w szkole i niewątpliwie można zarekomendować je do druku.

dr hab. Mirosław Golon, prof. UMK